

La descoberta d'Amèrica fou finançada per la Cancelleria Reial Catalana

Juny de 2012

**A la bibliografia oficial es descriu que
la descoberta d'Amèrica fou un afer
exclusivament castellà...**

La realitat, però, és que la descoberta d'Amèrica fou finançada íntegrament per la Cancelleria Reial Catalana

La descoberta d'Amèrica
fou finançada per la
Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

La descoberta d'Amèrica
fou finançada per la
Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

A la bibliografia oficial sobre el descobriment, en Colom utilitza els ducats com a moneda per finançar l'expedició (1/2)

- ▶ En **Bartomeu Cases** diu que “*el Duc de Medinaceli, Luis de la Cerda, mana donar tot el que En Cristòfor Colom deia que era menester, fins a 3.000 o 4.000 ducats, ...*
- ▶ *... amb què fes tres naus o caravel·les, proveïdes de menjar per un any i per més, i de rescats i de gent marinera i de tot el que més semblés que era necessari”* ⁽¹⁾
- ▶ En **Martí de Vicianà** exposa al 1564, que en Lluís Sant Àngel, escrivà de ració del rei, prometé de servir els reis, prestant-los **16.000 ducats** perquè aprofitessin la bona saó d'En Colom i poguessin fer un bon negoci ⁽²⁾

(1) BARTOLOMÉ DE LAS CASAS, *Historia de las Indias*; edició d'Agustín Millares Carlo i estudi preliminar de Lewis Hanke, Fondo de Cultura Económica, S.A.; 2a reimpressió, Mèxic, D.F., 1986, vol. I, p. 162.

(2) MARTÍN DE VICIANA, *Tercera Parte de la Crónica de Valencia* [edició feta sobre la d'En Joan Navarro, del 1564]; Sociedad Valenciana de Bibliófilos, València, 1882, p. 273.

A la bibliografia oficial sobre el descobriment, en Colom utilitza els ducats com a moneda per finançar l'expedició (2/2)

- ▶ En **Jaume Ramon Vila**, al seu tractat d'heràldica catalana *Armoria*, començat al 1602, exposa que “*es proveí a Cristòfol Colon de 17.000 ducats prestats de Lluís de St. Angel*”⁽¹⁾
- ▶ L'any 1629, en **Juan Solórzano y Pereira** edita a Madrid la primera part del “*De Indiarum lure*” on diu que els Reis van posar a la disposició d'en Colom:
 - 3 naus armades
 - una tripulació de 120 homes
 - una suma de **17.000 ducats**⁽²⁾

(1) Cf. FÉLIX TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes, y dar alguna idea de la Antigua y Moderna Literatura de Cataluña*; Imprenta de J. Verdaguer, Barcelona, 1836, p. 656.

(2) JUAN SOLÓRZANO Y PEREIRA, *De Indiarum lure (Lib. I: De Inquisitione Indiarum)*; a cura de C. Baciero, L. Baciero, A.M. Barrero, J.M. García Añoveros i J.M. Soto, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Corpus Hispanorum de Pace, segona sèrie, núm. 8, Madrid, 2001, p. 173 i 175.

El segon viatge d'en Colom a Amèrica fou també finançat amb ducats

- ▶ Els **Reis** i en **Colom** van preparar a Barcelona el segon viatge i l'assentament d'una colònia permanent al Nou Món:
 - Tota la documentació pertinent a aquesta magna empresa està signada pels monarques a la capital catalana, en el decurs d'unes Corts Generals
 - Per cèdula del 23 de maig del 1493, els reis ordenen a dos dels seus oficials que “els **quinze mil ducats d'or** que ens havíeu de donar de socors per la tresoreria general” els donin a en Francisco Pinelo, ...
 - ... perquè els gastis “a l'armada que manem fer per enviar a les illes i terra ferma que pel nostre manament s'han descobert i s'han de descobrir a les Índies, a la part de la mar Oceana” (1)
- ▶ El setembre salpa l'armada cap a les Índies i un cop allà en **Colom** fa carregar nombroses mostres d'or cap a Espanya, amb els memorials corresponents que en donen fe, perquè els reis en tinguin coneixement:
 - Amb aquest objectiu, 12 naus van sortir, com indica en **Cases**, el 2 de febrer del 1494
 - De conformitat amb en **Juan Pérez de Tudela**, van arribar a la península el 7 de març
 - En aquesta data “havia desembarcat en Torres amb els memorials del virrei, les noves de l'or del Cibau, i mostres substancioses del metall per valor de **30.000 ducats**” (2)

(1) MARTIN FERNANDEZ DE NAVARETE, *Colección de los Viajes y Descubrimientos que Hicieron por Mar los Españoles Desde Fines del Siglo XV*; Imprenta Real, Madrid, 1835, tom II, doc. XXI, p. 37-38.

(2) JUAN PÉREZ DE TUDELA, *Las armadas de Indias y los orígenes de la política de colonización (1492-1505)*; Instituto Gonzalo Fernández de Oviedo, Madrid, 1956, p. 87.

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

La descoberta d'Amèrica
fou finançada per la
Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya
des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després
de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al
Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

Els pagaments als mariners que van participar a l'expedició també es van fer amb ducats

- ▶ Segons la historiadora Consuelo Varela, el ducat també serà la moneda emprada per pagar una bestreta del sou al mariners abans d'emprendre la singladura al Nou Món
 - Entre els mariners, hom paga “*primerament a Sancho Ruiz de Gama, pilot, vint ducats*” (1).
 - Després es paga a en “*Juan Quintero, fill d'Argueta Arraes, divuit ducats*”; ...
 - ... a en “*Juan Reinal, veí de Huelva, vuit ducats*” (2), ...
 - ... i, finalment, a l’“*Andrés de Iruñes, set ducats; els rebé Juan Reynal*” (3)

(1) CRISTÓBAL COLÓN, *Textos y documentos completos*; edició de Consuelo Varela i Juan Gil, Alianza Universidad-320, Alianza Editorial, S.A.; 2a edició ampliada, Madrid, 1992, doc. XL, p. 415.

(2) C. COLÓN, op. cit., p. 416.

(3) Vg. P. ANGEL ORTEGA, O.F.M., *La Rábida. Historia Documental Crítica*; Impr. y Editorial de San Antonio, Sevilla, 1925, tom III p. 304.

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

La descoberta d'Amèrica fou finançada per la Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

Els regnes de Castella i Catalunya tenien sistemes monetaris diferents

- ▶ En el moment del descobriment, els reis catòlics eren reis de Castella i reis de Catalunya, **dos estats** que governaven a través de dues cancelleries i, per tant, també, de **dues tresoreries**

- ▶ Per Elliott, “Castella i la Corona d’Aragó, teòricament unides, seguiren separades per llurs sistemes polítics, llurs sistemes econòmics i, fins i tot, llurs **sistemes monetaris**” (2)
- ▶ L’Antonio Beltran ho corrobora: “els regnes espanyols de Castella i Aragó, a pesar de llur unió a través del matrimoni de llurs monarques, posseïren llurs **pròpies monedes** circulants per a pagaments grans i mitjans i per al sovinteig quotidià” (3)

(1) J. H. ELLIOTT, *La España Imperial. 1469-1716*; traducció de J. Marfany, Ediciones Vicens-Vives, S.A.; quarta reimpressió, Barcelona, 1993, p. 130.

(2) ANTONIO BELTRÁN MARTÍNEZ, *Introducción al estudio de la moneda hispanoamericana*; Diputación General de Aragón. Departamento de Educación y Cultura, Saragossa, 1997, p. 14.

El ducat era la moneda corrent a tots els territoris de la Nació catalana, fins i tot als regnes de Nàpols i Sicília

- ▶ El ducat a Catalunya era una moneda d'ús habitual ja des de la primera meitat del segle XV:
 - En Mateu i Llopis ens assegura que “amb **Ferran I** (1458-1494) s'adoptà el ducat al regne de Nàpols, separat llavors de Sicília” ⁽¹⁾
 - **Alfons el Magnànim**, arreu dels seus dominis napolitans, ja fa moltíssims pagaments amb aquesta moneda a partir, almenys, del 1443 ⁽²⁾
 - Fins i tot ja trobem a les emissions de **Pere II i Constança**, de 1282 i 1285, “ducats de Messina amb les armes d'Aragó i àguila amb ales desplegadas” ⁽³⁾
- ▶ Altres territoris de la Nació catalana, també usaven el ducat
 - Els regnes de les **Dues Sicílies** i **Nàpols** emeteren sota Alfons I (IV de Catalunya, 1416-1458) ducats amb les armes reials i genet amb armadura i espasa a les seques de Nàpols, Gaeta i Salern
 - Entre octubre del 1491 i febrer del 1492 s'operà la reforma de moneda a **Sardenya**. Aquest document ens dóna, doncs, la data en què tant la moneda d'or sarda com la siciliana s'ajustaren al pes del ducat ⁽⁴⁾
- ▶ A Barcelona, per exemple, el ducat ja hi és esmentat al 1474.
 - El 15 de gener **Joan II** féu un conveni amb en Pere Morer perquè aquest encunyés a la seca barcelonina escuts amb l'or dels ducats turcs que tenia a la Taula o banc d'aquesta ciutat

(1) F. MATEU Y LLOPIS, op. cit., p. 21

(2) Vg. JERRY H. BENTLEY, *Política e Cultura nella Napoli Rinascimentale*; traducció de Cosima Campagnolo, *L'altra Europa-10*, Guida Editori, Nàpols, 1995, p. 69, 70, 73, 75 i 76.

(3) ANTONIO BELTRÁN MARTÍNEZ, *Historia de la moneda española a través de cien piezas del Museu de la Fábrica Nacional de Moneda y Timbre*; Editorial Vico & Segarra, Madrid, 1983, p. 128.

(4) F. MATEU Y LLOPIS, op. cit., p. 23.

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

La descoberta d'Amèrica fou finançada per la Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

El ducat no va ser introduït a Castella com a moneda corrent fins l'any 1497, dos anys després de l'expedició

- ▶ Segons en León España, “*al segle XIII es va instaurar el sistema de compte del **maravedís** però fou substituïda com a moneda principal en or per la **dobla**, abans de la meitat de segle. A partir de llavors iniciaria el camí per convertir-se en moneda de compte, amb excepcions puntuals com l'esdevinguda al 1462, amb Enric IV, en què s'utilitzà el mateix nom per donar-lo a una moneda de billó*”
- ▶ El **ducat** no va ser introduït a Castella fins a la segona reforma monetària dels reis Catòlics, que, per l'Octavio Gil, “*s'escaigué al **13 de juny del 1497**, segons la Pragmàtica de Medina del Campo i que és de major transcendència que l'anterior [del 1475], perquè en l'or s'adopta la metrologia del **ducat***” (1)
- ▶ “*Ferran i Isabel consultaren, en efecte, els experts pel que fa a la conveniència de continuar amb l'encunyació d'or llavors vigent o substituir-la per una nova moneda, per la qual cosa inquiriren si les relacions bimetal·liques estaven ben ajustades. Els experts contestaren que la plata resultava desvalorada en l'encunyació i recomanaren l'adopció d'una nova moneda d'or, prenent per model el **ducat***” (2)
- ▶ La pragmàtica de Medina del Campo és vital per la comprensió de la història monetària de l'Edat Moderna, car allà s'hi reforma el sistema medieval i s'hi posen les bases que caracteritzen la moneda vigent a Castella durant els segles de la modernitat. Suposa l'abandonament del sistema castellà del patró auri de la dobla musulmana, per assumir l' europeu del **ducat** (3)

(1) OCTAVIO GIL FARRÉS, *Historia de la moneda española; 2a edició ampliada i posada al dia*, Gráficas Adrados, Madrid, 1976. p. 380.

(2) EARL J. HAMILTON, *El tesoro americano y la revolución de los precios en España, 1501-1650*; traducció d'Àngel Abad, Editorial Crítica, S.L.; Barcelona, 2000, p. 64.

(3) JAVIER DE SANTIAGO FERNÁNDEZ, *La moneda castellana del siglo XVII: Corpus legislativo*; Editorial Complutense, S.A.; Madrid, 2008, p. 8.

Els comprovants dels pagaments es van dipositar a l'Arxiu Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

La descoberta d'Amèrica fou finançada per la Cancelleria Reial Catalana

L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats

Els pagaments als mariners es van fer en ducats

El ducat era moneda corrent a tots els regnes de Catalunya des de 200 anys abans de l'expedició

El ducat no va ser adoptat a Castella fins 6 anys després de l'expedició

Els comprovants dels pagaments es van dipositar al Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

Els comprovants dels pagaments es van dipositar a l'Arxiu Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

- ▶ En Jaume Ramon Vila, al seu tractat d'heràldica catalana Armoria, començat el 1602, exposa que els albarans de la despesa es guardaven a l'**Arxiu Racional de Barcelona**, on segons ell “es proveí a Cristòfol Colom de **17.000 ducats** prestats de Lluís de St. Angel” ⁽¹⁾
- ▶ És lògic que els albarans es dipositessin a l'Arxiu Racional de Barcelona (arxiu del fisc reial), perquè com diu l'anomenat Pere Màrtir d'Anghiera, a en Colom “li foren concedides tres naus del **fisc reial**” ⁽²⁾
- ▶ **Lluís de Santàngel**, escrivà de racions de la Cancelleria catalana, fou l'encarregat de pagar l'expedició
- ▶ En **Joan de Coloma**, com a secretari reial, fou el responsable de signar les Capitulacions

(1) Cf. FÉLIX TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes, y dar alguna idea de la Antigua y Moderna Literatura de Cataluña*; Imprenta de J. Verdaguer, Barcelona, 1836, p. 656.

(2) PEDRO MÁRTIR DE ANGLERÍA, *Décadas del Nuevo Mundo*; traducció del llaí de Joaquín Torres Asensio, revisada i corregida per Julio Martínez Mesanza, Ediciones Polifemo, Madrid, 1989, cap. I, p. 9.

En conclusió, el finançament de la descoberta d'Amèrica fou íntegrament pagat per la cancelleria reial catalana

- ▶ L'expedició d'en Colom a Amèrica fou pagada en ducats
- ▶ Els pagaments als mariners es van fer en ducats
- ▶ L'any de l'expedició (1492) el ducat ja existia a Nàpols, Sicília, Sardenya, València, el Principat de Catalunya, Mallorca i Aragó
- ▶ L'any de l'expedició (1492) el ducat era totalment desconegut a Castella, que continuava emprant monedes de tradició islàmica
- ▶ Els comprovants dels pagaments es van dipositar a l'Arxiu Racional de Barcelona i foren gestionats per catalans

-
- ▶ Els reis i la reial Cancelleria Catalana van finançar amb moneda pròpia una expedició cent per cent castellana, organitzada i preparada des d'Andalusia, on no hi havia ducats?, o com sembla deduir-se de l'estudi, i tenint en compte d'altres factors que han aportat les recents investigacions, tot es va pagar amb moneda catalana, perquè l'expedició es va preparar aquí i tots els mariners eren d'aquí?
 - ▶ Dècades més tard, Castella es va apropiat dels afers del Nou Món i es va fer seva la conquesta

**La situació d'avui és similar a la dels darrers 500 anys:
Castella es fa seu allò que vol de Catalunya**

***Només amb un Estat propi
Catalunya serà econòmicament viable***

www.ccncat.cat

www.inh.cat